

หลักการธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา
ในจังหวัดบุรีรัมย์

THE GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES IN SCHOOL
ADMINISTRATION OF SECONDARY SCHOOLS
IN BURIRAM PROVINCE

¹สุทธิวิทย์ วิลัยริด, ²ธนนต์ชัย พัฒนะสิงห์, ³บุญรัตน์ อุตส่าห์และ⁴กาญจนา อุตตรวิเชียร
¹Sudhiwith Wilairid, ²Thananchai Phatthanasing, ³Boonyarat Utsa
and ¹Kanchana Uttarawichian

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹Wilairid@gmail.com

Received May 10, 2021; Revised July 12, 2021; Accepted August 25, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักการธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อศึกษาแนวทางเสริมสร้างหลักการธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ 3) เพื่อนำเสนอหลักการธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงการทำงานของผู้นำในการยึดหลักการธรรมาภิบาลมาใช้ในการทำงานและ บริหารสถานศึกษาเป็นไปตามหลักการด้านประชาธิปไตยการยึดเสียงข้างมาก คือเสียงส่วนใหญ่ เสียง ครูและกรรมการสถานศึกษามาเป็นแนวทางในการวางนโยบายในการพัฒนา

¹ อาจารย์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² อาจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³ อาจารย์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁴ อาจารย์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สถานศึกษาให้เกิดความเข้มแข็ง อยู่ดีมีสุข มีความเสมอภาคทุกภาคส่วนของการทำงาน ประกอบด้วย 1) ด้านหลักนิติธรรม 2) ด้านหลักคุณธรรม 3) ด้านหลักความโปร่งใส 4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) ด้านความรับผิดชอบ 6) ด้านหลักความคุ้มค่า 2) แนวทางเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ คือ รมรงค์ ให้ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานภายในองค์กรอย่างจริงจัง สร้างจิตสำนึกให้บุคลากรทุกคนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมาย และการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารงานที่เคร่งครัดและชัดเจน มีการจัดการอบรมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีการสรรสร้างกิจกรรมอันก่อให้เกิดความสามัคคีต่อกัน โดยเน้นการทำงานโดยมุ่งผลประโยชน์สถานศึกษาเป็นหลัก การยึดมั่นในความถูกต้อง ความดีงาม ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน โดยดำเนินการในรูปของการสร้างเครื่องมือ กติกาในการประเมินงานต่างๆ ที่ชัดเจน มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ พัฒนาบุคลากรให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้งานมีความรวดเร็วมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารการพัฒนาอยู่ และอยู่ดีมีสุข 3) นำเสนอหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ว่าสภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีระดับปฏิบัติสูงสุดคือ หลักนิติธรรม ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมาคือ หลักคุณธรรม ($\bar{X} = 3.90$) และด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.86$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติต่ำสุดคือ หลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.84$)

คำสำคัญ : หลักธรรมาภิบาล; การบริหารสถานศึกษา; โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research included: 1) to study the principles of good governance in the school administration of secondary schools in Buriram Province; 2) to study guidelines for enhancing the principles of good governance in the school administration of secondary schools in Buriram Province; 3) to recommend the principles of good governance in the school administration of secondary schools in Buriram Province. It was a mixed methods research and the findings of this research were as follows. 1) The study of the principles of good governance in the school administration of secondary schools in Buriram Province indicated that the leaders worked and administrated the schools in adherence to good governance principles in accordance

with the principles of democracy attached to the rule of majority. In other words, the voices of the majority of the teachers and school committees were used as a guideline in setting up a policy for developing the schools to be strengthened with happiness and equality among all sectors including the following principles: 1) the rule of law; 2) the moral principles; 3) transparency; 4) participation; 5) responsibility; and 6) worthiness 2) Guidelines for enhancing good governance principles in the administration of secondary schools in Buriram Province were as follows: campaigning for administrators and educational personnel to seriously apply the principles of good governance in the management of the organization; creating awareness of all personnel to be responsible for their assigned duties and to comply with strict and clear laws, rules and regulations in the management. There were trainings on morality and ethics involved. There were activities that created unity among each other by emphasizing the works that focused on the interests of the schools; adhering to correctness and virtue as well as encouraging personnel to develop themselves simultaneously; assessing performance through the clarified tools and procedures; being transparent and accountable; developing personnel to worthily utilize resources leading to the efficiency and effectiveness of the administration, development and well-being. 3) In the recommendation of the good governance principles in the school administration of secondary schools in Buriram Province, It was found that the overall practice of using the principles of good governance in the school administration of secondary schools in Buriram Province was at a high level ($\bar{X} = 3.94$). When it was considered by aspect, it was found that all aspects were at a high level that could be chronologically ranked from the highest to the lowest level as follows: The highest aspect was the rule of law ($\bar{X} = 3.94$), followed by the moral principles ($\bar{X} = 3.90$); and the responsibility ($\bar{X} = 3.86$) and the lowest one was the worthiness aspect ($\bar{X} = 3.84$).

Keywords : Good Governance Principles; School Administration; Secondary Schools

บทนำ

สภาพของสังคมไทยในปัจจุบันนี้ได้ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติ จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อแบบแผนพฤติกรรม ค่านิยมและทัศนคติของคนในชาติ ดังนั้นการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมากของคนในปัจจุบันนี้เพราะบุคคลที่ได้รับการศึกษาย่อมนำความรู้ไปพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เป็นมนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุมีผล มีระเบียบวินัย กล้าคิด กล้าตัดสินใจ การ

เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ระบบการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อให้สามารถพัฒนาคนให้มีคุณภาพและศักยภาพอย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้ตรัสไว้ว่า “นอกจากการศึกษาจะสอนให้คนเก่งแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศของเราจึงจะได้คนดีมีคุณภาพ คือทั้งเก่งทั้งดีมาเป็นกำลังของบ้านเมือง ให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับการสร้างสรรค์และให้ความดีเป็นปัจจัยเพื่อประดับประดาหูนูน นำความเก่งให้เป็นไปในทางที่ถูกที่อันนวยประโยชน์ที่พึงประสงค์” (ผจญ อหันตะ, 2558) การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารการจัดการบ้านเมืองที่นับเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ “ธรรมาภิบาล” เป็นแนวความคิดการปกครองที่เริ่มมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีการค้นหารูปแบบการปกครองที่สามารถนำประเทศไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยของประเทศที่ได้รับการปลดปล่อยจากอาณานิคมและสามารถช่วยฟื้นฟูประเทศจากความสภาพของสังคมไทยในปัจจุบันนี้ได้ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติ จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อแบบแผนพฤติกรรม ค่านิยม และทัศนคติของคนในชาติ ดังนั้นการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมากของคนในปัจจุบันนี้เพราะบุคคลที่ได้รับการศึกษาย่อมนำความรู้ไปพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เป็นมนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล มีระเบียบวินัย กล้าคิด กล้าตัดสินใจ การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ระบบการจัดการศึกษาของประเทศ เพื่อให้สามารถพัฒนาคนให้มีคุณภาพและศักยภาพอย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ได้ตรัสไว้ว่า “นอกจากการศึกษาจะสอนให้คนเก่งแล้วจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศของเราจึงจะได้คนดีมีคุณภาพ คือทั้งเก่งทั้งดีมาเป็นกำลังของบ้านเมือง ให้ความเก่งเป็นปัจจัยและพลังสำหรับการสร้างสรรค์ และให้ความดีเป็นปัจจัยเพื่อประดับประดาหูนูน นำความเก่งให้เป็นไปในทางที่ถูกที่อันนวยประโยชน์ที่พึงประสงค์” การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารการจัดการบ้านเมืองที่นับเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ “ธรรมาภิบาล” เป็นแนวความคิดการปกครองที่เริ่มมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีการค้นหารูปแบบการปกครองที่สามารถนำประเทศไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตยของประเทศที่ได้รับการปลดปล่อยจากอาณานิคมและสามารถช่วยฟื้นฟูประเทศจากความเสียหายภายหลังจากสงคราม เพื่อให้การบริหารสอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมโลกที่

ปรับเปลี่ยนตลอดเวลา” (บุษบง ชัยเจริญวัฒน์และบุญมี ลี, 2546 : 5) และในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมาประเทศพัฒนาแล้วทุกประเทศต่างทุ่มเทพยายามเพื่อการปฏิรูปการบริหารกิจการบ้านเมืองเป็นภารกิจที่สำคัญสาเหตุหลักที่ผลักดันให้กระแสการปฏิรูปเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ภาครัฐไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่รวดเร็ว รุนแรง เปิดกว้างและมีการแข่งขันสูงขึ้น เศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำ เกิดภาวะหนี้ท่วมทับ เนื่องจากความอ่อนแอ และล้มสมัยของภาครัฐ ทำให้สังคมเสื่อมศรัทธาในภาครัฐ ทั้งในเรื่องการบริหารและการทุจริตประพดติมิชอบ จึงเห็นพ้องต้องกันว่ามีความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปและปรับปรุงรูปแบบการปกครองใหม่ ตามแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองที่ดีหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า Good Governance หรือธรรมาภิบาล (พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, 2549:52)

ในการบริหารจัดการสถานศึกษาหรือองค์การทางการศึกษา ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่สุดเป็นหลักสำคัญก็คือการมีผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารการศึกษาที่มีคุณธรรมและจริยธรรม พฤติกรรมด้านจริยธรรมในการบริหารจัดการเป็นพฤติกรรมที่ไม่ใช่เพียงถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น (รัชมี โลหะรัตนกร, 2557) แต่ยังคงต้องเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องภายในกรอบของคุณธรรมและจริยธรรมที่บุคคลในสังคมโดยทั่วไปยอมรับได้นอกจากนี้คุณธรรมและจริยธรรมยังเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะยังสร้างศรัทธาซึ่งเป็นแรงจูงใจให้เกิดความสามัคคีร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อบ่มไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้ ทำให้ผู้ร่วมงานทุกคนในองค์การเกิดความเชื่อถือและเชื่อมั่นในตัวผู้นำ (จำเจริญรัตน์ เจือจันทร์, 2548) พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือเป็นสถาบันหนึ่งที่สำคัญของประเทศไทย นอกจากสถาบันชาติ พระมหากษัตริย์ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติไว้ว่ารัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่นส่งเสริมความเข้าใจอันดีและสร้างความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาเพื่อใช้เสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต รัฐจะต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา อบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 จึงบัญญัติว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรมและส่งเสริมศาสนา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546:23) จากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาแนวทางเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อนำเสนอหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ด้วยเทคนิควิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ คือ ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรและชั้นประทวนในสังกัด กองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างได้มาจากสุทธทาไร่ ยามาเน่ โดยการดำเนินการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) มีเก็บข้อมูลจำนวน 310 ตัวอย่าง

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรคือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยการสุ่มแบบเจาะจง ข้าราชการตำรวจ : ระดับตำแหน่งสารวัตรขึ้นไปในสังกัดกองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ (บก.สปพ.) จำนวน 7 ท่าน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่องประสิทธิผลการดำเนินงานเพื่อเป็นองค์การสมรรถนะสูงของกองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ กองบัญชาการตำรวจนครบาล ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้ 1) ปัจจัยการบริหารจัดการองค์การสมัยใหม่ 8 มิติ คือ การอำนวยความสะดวก โครงสร้างองค์การ รูปแบบบริหารหรือการควบคุม การประสานงานหรือการสร้างทีม ทักษะของบุคลากร ระบบปฏิบัติการ ค่านิยมร่วม 2) ปัจจัยภาวะผู้นำสมัยใหม่ 3 มิติ คือ วิสัยทัศน์ ความยืดหยุ่น จิตนาการและความคิดสร้างสรรค์ 3) ลักษณะเฉพาะองค์การสมรรถนะสูง 3 มิติ คือ ความมุ่งมั่นขององค์การ ความยืดหยุ่นขององค์การ การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ และ 4) คุณภาพการบริหารจัดการองค์การตามเกณฑ์การบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) ได้แก่ ประสิทธิภาพตามแผนยุทธศาสตร์ขององค์การ คุณภาพการให้บริการ ประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาองค์การ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและสถานสมาชิก โดยเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและตัวแปรต่างๆ เพื่อศึกษาผลกระทบมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้กำหนดให้รูปแบบของการประเมินด้วยการสร้างข้อคำถามของตัวแปรกำหนดเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scales) โดยใช้ชั้นการประเมิน 5 ระดับ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) ซึ่งมีการเตรียมข้อคำถามไว้เรียบร้อยแล้วและเป็นข้อคำถามปลายเปิด และศึกษาฐานข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์ พระไตรปิฎก อรรถกถาหรือฎีกา ชั้นรองลงมาและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และเสนอค่าสถิติการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ขั้นตอนการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติแบบอธิบายและแบบอ้างอิงในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล กล่าวคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะเป็นการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีกระบวนการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกันเป็นระบบ (Keith F. Punch, 1998) คือ การลดทอนข้อมูล การแสดงข้อมูล สรุปยืนยันและตรวจสอบข้อมูล ซึ่งอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์และศึกษาฐานข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ คือ คัมภีร์ พระไตรปิฎก อรรถกถาหรือฎีกา ชั้นรองลงมาและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อนำไปอธิบายข้อมูลเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์

1. หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ดังตาราง 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดบุรีรัมย์

หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
1. ด้านหลักนิติธรรม	3.94	0.42	มาก
2. ด้านหลักคุณธรรม	3.90	0.36	มาก
3. ด้านความรับผิดชอบ	3.86	0.29	มาก
4. ด้านหลักความคุ้มค่า	3.84	0.41	มาก
รวม	3.94	0.32	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีระดับปฏิบัติสูงสุดคือ หลักนิติธรรม ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมาคือ หลักคุณธรรม ($\bar{X} = 3.90$) และด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.86$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีระดับปฏิบัติต่ำสุดคือ หลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.84$)

2. แนวทางเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย

1) ด้านหลักนิติธรรม คือ เน้นการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ข้าราชการยึดระเบียบข้อบัญญัติเป็นหลัก โดยเฉพาะการคลัง การบริหารงบประมาณ ตลอดจนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การดำเนินการของสถานศึกษาต้องเป็นไปตามระเบียบแบบแผน โดยยึดหลักกฎหมาย ข้อบังคับเป็นหลักและมีจุดยืน จุดประสงค์ที่ชัดเจน ของการปฏิบัติงาน ในสถานศึกษา มีแนวทางการพัฒนาการบริหาร โดยยึดถือการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด

2) ด้านหลักแนวทางเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาล คือ เน้นร่วมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ยึดหลักคุณธรรมเกื้อกูลกันมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อยู่ร่วมกันฉันทันที ภายใต้อกฏหมายและกฎระเบียบวินัย เป็นตัวอย่างที่ดีในชุมชน การปฏิบัติงานของบุคลากรสถานศึกษาต้องปฏิบัติงานโดยมีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนร่วมงานและมีความเคารพอ่อนน้อมถ่อมตน มีคุณธรรมจริยธรรมต่อการทำงาน เน้นการรับฟังผู้อาวุโสและเคารพต่อผู้มีพระคุณ สถานศึกษาโดยยึดหลักมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรม ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและมีวินัย

3) ด้านหลักความโปร่งใส คือ การปฏิบัติงานโดยให้ผู้เกี่ยวข้อง และครู กรรมการสถานศึกษา นักเรียน ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆของสถานศึกษาได้ ตรวจสอบได้

มีป้ายประกาศและประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆให้รับรู้รับทราบอย่างเปิดเผย การทำงานของบุคลากรมีการเปิดเผยทุกขั้นตอนของการทำงาน

4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม คือ ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการบริหารโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม มีการตรวจสอบ ตลอดถึงการรับทราบถึงปัญหาของสถานศึกษา เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน การทำงานทุกโครงการ ให้ทุกภาคส่วนได้รับรู้รับทราบการปฏิบัติงาน โดยมีการประชุมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะต่างๆที่มีส่วนของการทำงานร่วมกัน

5) ด้านหลักความรับผิดชอบ คือ การทำงานต้องมีการรับผิดชอบทุกงานที่ได้มีการปฏิบัติไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ผู้บริหารโดยมอบหมายงานให้ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายที่ปฏิบัติ

6) ด้านหลักความคุ้มค่า คือ การบริหารงานโดยยึดหลักความคุ้มค่า เป็นหัวใจหลักอีกประการหนึ่งที่สถานศึกษาต้องคำนึงถึงการใช้จ่ายหรือการบริหารงบประมาณให้คุ้มค่ากับเม็ดเงิน ผลงานต้องประจักษ์ มีคณะกรรมการตรวจสอบ และประเมินผลโดยต่อเนื่อง ทุกโครงการมีรายละเอียด ยึดผลงานเป็นหลัก การปฏิบัติงานทุกอย่างจะต้องมีผลที่ทำให้เกิดการพัฒนา

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงการทำงานของผู้นำในการยึดหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการทำงานและบริหารสถานศึกษาเป็นไปตามหลักการด้านประชาธิปไตยการยึดเสียงข้างมาก คือเสียงส่วนใหญ่ เสียงครูและกรรมการสถานศึกษามาเป็นแนวทางในการวางนโยบายในการพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดความเข้มแข็ง อยู่ดีมีสุข มีความเสมอภาคทุกภาคส่วนของการทำงานประกอบด้วย

1) ด้านหลักนิติธรรม คือหลักนิติธรรม เป็นหลักที่ประกอบไปด้วย การมีระเบียบข้อบังคับชัดเจน เป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ มีการตรวจสอบจากภายนอกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ด้านหลักคุณธรรมคือหลักคุณธรรมที่ควรจะน้อมนำมาปฏิบัติ โดยดำเนินงานอย่างสุจริต ถูกต้อง ดีงาม บนพื้นฐานของศีลธรรมและจริยธรรม ภายใต้กฎระเบียบของสังคม การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดมั่นในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมให้ครูและกรรมการสถานศึกษาพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน

เพื่อให้เป็นคนไทยมีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำตน

3) ด้านหลักความโปร่งใส คือหลักความโปร่งใส โดยในการบริหารกิจการต่างๆ สามารถเปิดเผยให้สาธารณะตรวจสอบได้ มีการบริหารงานเป็นไปด้วยความชัดเจนและโปร่งใส ยึดถือตามระเบียบเป็นเกณฑ์ สามารถตรวจสอบได้ มีการบริหารจัดการด้านงบประมาณเป็นไปอย่างมีระเบียบ กฎเกณฑ์ มีวิธีการประเมินผลงานของบุคลากรที่ชัดเจนมีประสิทธิภาพ มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อเป็นองค์ประกอบในการพิจารณา และมีการประกาศแจ้งข่าวสารให้สาธารณชนรับทราบโดยทั่วกัน

4) ด้านการมีส่วนร่วมคือการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู นักเรียนประชาชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมและเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหา ผู้บริหารครู นักเรียน ประชาชนมีส่วนร่วม คือมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและวางแผนงานการดำเนินการของหน่วยงานในการบริหารจัดการ โดยยึดหลักเป้าหมายของหน่วยงานเป็นหลัก มีกระบวนการสรรหาหรือเลือกสรร โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินการมีส่วนร่วมในการพิจารณาและเห็นชอบในขั้นตอนหรือกระบวนการปฏิบัติงาน ภายใต้กรอบของคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ และให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลของการปฏิบัติงาน มีโครงสร้างของหน่วยงานที่ชัดเจนซึ่งเชื่อมต่อกันในการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา มีการมอบอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานอย่างเหมาะสมและคล่องตัวในการปฏิบัติงาน

5) ด้านความรับผิดชอบ คือ การปฏิบัติงานเต็มความสามารถและรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ควรยึดหลักว่า สะดวก รู้ข้อมูล ขั้นตอนการปฏิบัติรวดเร็วทราบระยะเวลาแล้วเสร็จ เป็นกันเอง ต้อนรับดี ยิ้มแย้ม คุณธรรมและจริยธรรมของผู้ผู้มี 4 มิติ คือ ประสิทธิภาพในการทำงาน ความซื่อสัตย์ การปฏิบัติตนด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบต่อการทำงาน ผู้นำต้องแก้ไขปัญหาทุกข์สุขของครู นักเรียน มีคุณธรรมและจริยธรรมประจำใจอยู่เสมอ

6) ด้านหลักความคุ้มค่า คือหลักความคุ้มค่า จะเน้นในการบริหารจัดการต้องใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์คุ้มค่าแก่ส่วนรวม การบริหารจัดการ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่รู้คุณค่าของทรัพยากรของชาติและบริหารงานด้วยความประหยัดมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐ ซึ่งต้องให้บริการที่มีคุณภาพแก่สถานศึกษา ผู้บริหารต้องทบทวนงานในความรับผิดชอบทั้งหมดและสามารถเป็นผู้นำที่ดีสอดคล้องกับพญ อดิทันตะ (2558) ได้ศึกษา “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนของรัฐ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า

1) ครูผู้สอนมีคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนของรัฐ ใน

เขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยมาจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วมด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักความโปร่งใส สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจิระศักดิ์ จิรสกโก, (2555:73-76) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวม และรายชื่ออยู่ในระดับ 1 ด้าน คือ ด้านหลักนิติธรรม มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ส่วนด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนมีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ครูมีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ครูมีประสบการณ์สอนต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

2. แนวทางเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยสรุปเป็นภาพรวม ดังนี้ คือ องค์กรซึ่งผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานภายในองค์กรอย่างจริงจังจึงสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรทุกคนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายและการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารงานที่เคร่งครัดและชัดเจน มีการจัดการอบรมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีการสรรสร้างกิจกรรมอันก่อให้เกิดความสามัคคีต่อกันโดยเน้นการทำงานโดยมุ่งผลประโยชน์สถานศึกษาเป็นหลักในการยึดมั่นในความถูกต้อง ความดีงาม ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน โดยดำเนินการในรูปของการสร้างเครื่องมือ กติกาในการประเมินงานต่างๆ ที่ชัดเจน อุทิศตนให้กับการทำงาน และมีจิตสาธารณะ ผู้บริหารควรกำหนดนโยบาย มีแผนแม่บทอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร และสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมได้ เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันและการดำเนินงานต่างๆ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ พัฒนาบุคลากรให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้งานมีความรวดเร็วมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารการพัฒนาอยู่และอยู่ดีมีสุข สอดคล้องกับสุวรรณ ทองคำ, (2554) ศึกษาสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่บริหารตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากเกือบทุกหลักยกเว้นหลักคุณธรรมที่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนเกือบทุกโรงเรียนลักษณะและสถานภาพส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมากยกเว้นผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ในระดับมากที่สุดด้วยวุฒิ คุณวุฒิ

ทางการศึกษาประสบการณ์การบริหาร และขนาดของโรงเรียนที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่กับสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.05

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ คือ ธรรงค์ให้ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานภายในองค์กรอย่างจริงจังสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรทุกคนมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ตนได้รับมอบหมายและการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารงานที่เคร่งครัดและชัดเจน มีการจัดการอบรมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีการสรรสร้างกิจกรรมอันก่อให้เกิดความสามัคคีต่อกันโดยเน้นการทำงานโดยมุ่งผลประโยชน์สถานศึกษาเป็นหลักในการยึดมั่นในความถูกต้อง ความดีงาม ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน โดยดำเนินการในรูปของการสร้างเครื่องมือ กติกาในการประเมินงานต่างๆที่ชัดเจน อุทิศตนให้กับการทำงานและมีจิตสาธารณะ ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายมีแผนแม่บทอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรและสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมได้ เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันและการดำเนินงานต่างๆ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ พัฒนาศักยภาพให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อให้งานมีความรวดเร็วมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารการพัฒนาอยู่และอยู่ดีมีสุข

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ, (2546), *นโยบายและแนวทางการวิจัยการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ, ฉบับที่ 2 พ.ศ.2535-2539*, กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- เจริญ เจษฎาวัลย์. (2547). *การวางแผนมาตรฐานธรรมาภิบาล*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทพอดี้ จำกัด.
- บวรศักดิ์ อวรรณโณ. (2542). *การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒนะและบุญมี ลี. (2546). *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

- ผจญ อหันตะ. (2558). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนของรัฐในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจิระศักดิ์ จิรสกโก, (ศรีปราบ). (2555). *การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัศมี โลหะรัตนกร, (2557), *การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25*, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร (2549), *ประเด็นโต้แย้งว่าด้วยพระพุทศศาสนาเพื่อสังคม*, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2549, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุวรรณ ทองคำ. (2554). *ภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี*. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- Keith F. Punch (1998). *Introduction to Social Research: Quantitative and Qualitative Approaches*. London: Sage Publication.

